

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

МАЦЕГОРІН ОЛЕКСАНДР ІЛІЧ

кандидат юридичних наук, доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» імені Ігоря Сікорського

ЦАРИК ОЛЕКСАНДРА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

студентка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» імені Ігоря Сікорського

УДК 347.187:004.7](045)

DOI 10.37772/2518-1718-2021-4(36)-15

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОННОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ МОБІЛЬНОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ (MOBILE ID) В СУЧАСНИХ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

Наукове дослідження присвячено визначенню переваг та недоліків електронної ідентифікації з використанням мобільного цифрового підпису (Mobile ID) в сучасних цивільно-правових відносинах. Досліджено правовий статус електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) в законодавстві, технологію використання мобільного цифрового підпису (Mobile ID) в цивільному обороті, електронну взаємодію фізичних та юридичних осіб. Організаційно-правовою формою ЕЦП є Міністерство цифрової трансформації України, оператори стільникового зв'язку та цивільно-правові організації. Запропоновано запровадження інструментів електронної ідентифікації, постійний моніторинг з боку держави у сфері Mobile ID та поширення можливості використання електронного цифрового підпису для укладання цивільно-правових договорів. Визначено структура ЕЦП та її ключові ознаки інноваційності.

Ключові слова: електронний підпис, цивільний договір, послуги, ідентифікація.

Постановка проблеми. Внаслідок стрімкого впливу інформаційно-комунікаційних технологій на товарно-грошові відносини, які перебувають в сфері цивільного обороту в Україні, значно зростає кількість договорів, які укладаються в електронній формі. Сфера застосування електронних документів як у договірних цивільних правовідносинах, так і в цілому у відносинах приватних осіб з державними органами, судами та з іншими суб'єктами публічного права має очевидну тенденцію до розширення і зростання. Так, у багатьох сферах товарно-грошового обміну взаємодія виконавців і замовників (клієнтів) вийшла на абсолютно новий організаційно-правовий рівень та здійснюється виключно в онлайн режимі, оскільки за територіальною віддаленістю та здійсненням карантинних заходів проти COVID-19 не завжди є можливість підписати досягнуту домовленість на паперових

носіях. Наведені твердження обумовлюють актуальність обраної тематики дослідження.

Об'єктом дослідження є цивільні правовідносини із використанням мобільного цифрового підпису (Mobile ID).

Предметом дослідження є переваги та недоліки електронної ідентифікації із застосуванням мобільного цифрового підпису в цивільному обороті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі правового регулювання електронно-цифрового підпису, як засобу захисту електронних документів, визначенні його ознак та функцій присвятили свої дослідження такі вчені як М. І. Анохин, Ю. В. Бородакий, Н. П. Варновський, В. М. Глушков, М. В. Денісова, М. М. Дутов, А. В. Кобец, Г. І. Купріянова, А. Матвієнко, В. А. Онегов, І. А. Семаєв, В. А. Шахвердов, М. Н. Цивін, В. В. Ященко та ін.

Можливість використання мобільних цифрових підписів в документообігу передбачена відповідними нормативно-правовими актами. Прийнятий 22 травня 2003 року Закон України «Про електронний цифровий підпис» визначає правовий статус електронного цифрового підпису та регулює відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису. Дія цього Закону не поширюється на відносини, що виникають під час використання інших видів електронного підпису, в тому числі переведеного у цифрову форму зображення власноручного підпису.

Водночас зберігається чинність положення частини 3 статті 207 Цивільного кодексу України [1] щодо використання при вчиненні правочинів факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного, електронного або іншого копіювання, а також електронного підпису або іншого аналогу власноручного підпису за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів. Законодавча база щодо електронного підпису наразі постійно зростає, до континууму опосередкованої електронної реальності введено паспорт громадянина України у формі карти з безконтактним електронним носієм (та електронним цифровим підписом).

Законом України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 року правовій регламентації підпорядкована сфера електронної комерції в Україні, визначено порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем [2]. Правові засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг підпорядковані Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року. Чисельність різнобічного правового матеріалу обумовлює певні труднощі щодо практичного застосування мобільного цифрового підпису. Розбіжності у національній термінології, які містяться в різних джерелах, а також існуючі правові прогалини обумовлюють актуальність зазначеної проблеми і потребують відповідного її наукового дослідження [3].

Мета даної роботи полягає у вивченні особливостей правового регулювання електронно-цифрового підпису особи та його правового статусу з аналізом проблем, що виникають при застосуванні такого підпису в цивільному обороті, формулюванні пропозицій щодо їх вирішення.

Наукова новизна дослідження полягає у всебічному розгляді зазначеної тематики, а саме: плюсів та можливих мінусів щодо застосування мобільного цифрового підпису, висловлення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства поняттями та

функціями пов'язаними з застосуванням (Mobile ID).

Виклад основного матеріалу. З огляду на стрімкі тенденції діджиталізації сучасного життя та активного розвитку цифрових технологій серйозних змін зазнають сучасні цивільно-правові відносини, що вимагає належного чіткого врегулювання таких процесів та забезпечення всебічного захисту інтересів їх учасників. Одним із базових інститутів в цивільному праві є правочини, які зростаючими темпами переходять із звичного порядку оформлення в електронну форму.

Варто наголосити, що у XXI ст. інформаційно-комунікаційні технології стали провідною рушійною силою, яка досить потужно впливає на усі сфери життя суспільства. Нині в Україні істотно відчувається потреба в унормуванні нових відносин, що виникають внаслідок постійного розвитку комп'ютерних технологій.

Розвиток і удосконалення електронного документообігу та комерції в Україні стикається з недосконалістю правового регулювання щодо електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) і електронного документообігу. Тому впровадження нових технологій дає шанс, що нові позитивні зміни отримають своє відповідне нормативно-правове закріплення, у тому числі у сфері діджиталізації.

У сучасних умовах діджиталізація, як якісно новий тип інформаційних та телекомунікаційних технологій, що охоплюють і змінюють всі сфери сучасного виробничого та суспільного життя, хоча і знаходиться у процесі постійного формування, однак вже сьогодні володіє потужним потенціалом. Його практична реалізація дає поштовх суб'єктам цивільно-правових відносин реально посісти лідируючі позиції в ключових напрямках соціально-економічного розвитку.

Водночас цифрова трансформація, набуваючи все більш глобальних форм, обумовлює виникнення а почасти і загострення конкурентної боротьби заради ефективності, продуктивності та інноваційності, а також щодо забезпечення високих стандартів життя. Застосування принципово нових цифрових різновидів комунікацій між людьми, використання можливостей, що надаються штучним інтелектом сприяють більш повному задоволенню потреб особистості, а заодно потребують гарантованого забезпечення захисту їх прав та законних інтересів, охорони персональних даних, а також доступності до електронних послуг.

Відповідно до статті 205 Цивільного кодексу України (далі ЦК) правочин може вчинятись усно або в письмовій формі. При цьому ч. 2 зазначеної статті вказує на те, що якщо правочин підписаний його сторонами, він є вчиненим у письмовій формі. Якщо зміст правочину зафіксований в одному чи

декількох документах (електронних в тому числі), він вважається таким, що вчинений у письмовій формі. Виходячи з положень ч. 3 ст. 207 ЦК України про можливість вчинення підпису за допомогою електронного підпису, такий правочин вважається різновидом письмової форми правочину [1].

Згідно з Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» завершенням оформлення електронного документу є вчинення електронного підпису. Електронний цифровий підпис – це форма підпису в електронній формі, що отримується внаслідок криптографічного перетворення даних електронного формату, що приєднується до інших даних або логічно з ними поєднується і надає змогу посвідчити його цілісність та ідентифікувати особу, яка здійснила цей підпис [4].

Подібне визначення дається у статті 1 Закону України «Про електронні довірчі послуги». Електронний підпис – дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних [3].

При застосуванні та використанні електронного цифрового підпису включається наявність виняткових та унікальних ключів для кожного окремого підпису. Ключ, яким можна зашифрувати документ, має назву особистого ключа, а яким здійснюється його розшифрування, називається відкритим ключем. Для підписання електронних документів електронним цифровим підписом використовується особистий ключ. На другому етапі використання електронного цифрового підпису документ пересилається його отримувачу, який має володіти відкритим ключем, що дає змогу розшифрувати отриманий документ [5, 6].

Для підтвердження чинності відкритого ключа такі колективні суб'єкти як органи державної влади, органи місцевого самоврядування, установи, організації та підприємства форма власності яких державна, а також індивідуальні – нотаріуси, державні реєстратори, тощо, використовують лише кваліфікований сертифікат відкритого ключа. Так, для втілення та виконання повноважень, які спрямовані на набуття, припинення чи зміну прав та/або обов'язків юридичної або фізичної особи, використовують лише засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки [7].

Ті правочини, що згідно з нормами законів підлягають державній реєстрації або нотаріальному посвідченню, вчиняються із застосуванням кваліфікованих електронних довірчих послуг виключно в електронній формі. Порядок використання та застосування електронних довірчих послуг в суб'єктивних владних повноважень регулюється Постановою Кабінету Міністрів від 19 вересня 2018 року за № 79 «Про затвердження Порядку використання електро-

них довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності».

Такий порядок визначає одержання на договірних засадах певних електронних послуг, а саме: утворення, перевірка чи підтвердження кваліфікованого електронного підпису, утворення або підтвердження дієвості кваліфікованого сертифіката електронної печатки чи підпису, тощо. Спеціально уповноважений підрозділ забезпечує у державній установі організацію використання кваліфікованих електронних довірчих послуг, підготовку та подання кваліфікованому надавачу інформації, необхідної для отримання кваліфікованих електронних довірчих послуг; інформування підписувачів з вимогами використання кваліфікованих електронних довірчих послуг та здійснення контролю за їх дотриманням, а також проведення контролю та нагляду за використанням підписувачами засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки та зберіганням ними особистих ключів [8].

Відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги» кваліфікований електронний підпис та кваліфікована електронна печатка є удосконалим електронним підписом та електронною печаткою, які базуються на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа та кваліфікованому сертифікаті електронної печатки [3]. Забороняється формування та видача кваліфікованого сертифіката відкритого ключа без ідентифікації особи, ідентифікаційні дані якої міститимуться у кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа. Ідентифікація фізичної особи, яка звернулася за отриманням кваліфікованого сертифіката відкритого ключа, здійснюється в її присутності за паспортом громадянина України або за іншим документом, що унеможливує виникнення будь-яких сумнівів щодо заявника.

Перевірка цивільної правоздатності та дієздатності юридичної особи здійснюється з використанням інформації про юридичну особу, що міститься в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань і встановлюється, що обсяг її цивільної правоздатності та дієздатності є достатнім для формування та видачі кваліфікованого сертифіката відкритого ключа.

Щодо сутності Mobile ID, то це технологія дистанційної ідентифікації, автентифікації електронного цифрового підпису (ЕЦП) фізичних осіб у інформаційно-телекомунікаційних системах. Вона передбачає зберігання особистих ключів електронного підпису на SIM-карті та передачу даних через SMS. Експерти у цій сфері бачать за цією технологією майбутнє і широкі можливості, адже вона здатна за-

безпечити одночасно простоту, безпеку та максимальну мобільність користувача у процесі отримання електронних послуг [9].

В Україні вже сформувався попит на взаємодію в електронній формі серед учасників цивільного обороту. Представники комерційної сфери, розуміючи, які конкурентні переваги несе цифрова трансформація, готові в електронному вигляді оформляти договори та здійснювати транзакції. У вартість транзакційних витрат включаються різноманітні послуги юристів, нотаріусів, бухгалтерів, а також банківські комісії. Зокрема, при оформленні договору купівлі-продажу (ст. 655 ЦК) нерухомості необхідно оплатити послуги нотаріусів, оцінювачів, банківських установ тощо. [1] Наші співвітчизники дедалі активніше використовують портали державних послуг – підписують петиції на сайті офіційного інтернет-представництва Президента України, замовляють виписки і довідки, отримують субсидії на сайті міністерства соціальної політики України, реєструють бізнес тощо. Навіть при складанні декларації з сімейним лікарем її можна “підписати” кодом з SMS, замовити комп’ютер чи оформити мікрокредит. У кожному з цих випадків укладається договір з електронним підписом.

Застосування такого підпису передбачено також у цивільному процесі. Зокрема частина 1 ст. 100 Цивільно-процесуального кодексу України визначає, що електронними доказами є інформація в електронній формі, що містить дані та обставини по справі та мають до неї безпосереднє відношення [10]. В свою чергу частина 2 цієї ж статті встановлює, що електронні докази можуть подаватися і в оригіналі і у вигляді копії, яка засвідчується електронним цифровим підписом, що має таку ж юридичну силу як і власноручний підпис. Таким чином такий підпис дає змогу підтвердити цілісність електронного документу, тобто його захищеність від руйнування або несанкціонованого спотворення чи навіть знищення в процесі руху від відправника до одержувача.

За висновками урядовців, велика зацікавленість в інтеграції своїх електронних послуг з технологією Mobile ID спостерігається у Мін’юсті (реєстрація бізнесу), Мінекономрозвитку (зовнішньоекономічна діяльність), Мінсоцполітики (електронні соціальні послуги) та інших відомств.

Крім того, перспективні плани Уряду щодо введення мобільної ідентифікації передбачають інтеграцію даної технології в усі наявні електронні послуги, що дозволить значно розширити аудиторію користувачів. Враховуючи рівень поширення мобільного зв’язку в повсякденне життя і професійну діяльність, технологія Mobile ID (ЕЦП на SIM-карті) виглядає однією з найперспективніших в контексті надання електронних послуг громадянам як з боку комерційного, так і державного секторів.

Розробники та користувачі зазначених електронних послуг схильні вважати, що найбільшими перевагами нововведень є безпека, доступність і зручність технології Mobile ID, яка дозволить значно розширити аудиторію електронних послуг і забезпечити безпеку відповідних транзакцій. А, отже, сервіс Mobile ID здатний стати каталізатором розвитку як електронної комерції, так і цифрової економіки загалом. У свою чергу цифрова економіка здатна різко збільшити ВВП країни, і такий інноваційний проект як Mobile ID може стати насправді проривним.

Проте на шляху розвитку електронного урядування та електронної комерції виникає серйозний бар’єр – відсутність надійних, доступних і безпечних засобів електронної ідентифікації громадян. Зважаючи, що на сьогодні практично весь вітчизняний ринок стільникового зв’язку перебуває під контролем сторонніх суб’єктів господарювання, потребує першочергово врегулювання питання захисту інформації вітчизняними операторами стільникового зв’язку при наданні послуги Mobile ID. Законом України “Про електронні довірчі послуги” створене правове підґрунтя для спрощення процедури використання громадянами України цивільних, адміністративних та деяких інших персонально-орієнтованих інформаційних послуг, пов’язаних з відправленням, отриманням, використанням або постійним зберіганням електронних даних. Даний Закон спрямований на регулювання суспільних відносин, що виникають між фізичними, юридичними особами, суб’єктами владних повноважень у процесі надання, отримання електронних довірчих послуг, контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також основні організаційно-правові засади електронної ідентифікації [3].

Електронна взаємодія фізичних та юридичних осіб, яка потребує відправлення, отримання, використання та постійного зберігання за участю третіх осіб електронних даних, аналоги яких на паперових носіях повинні містити власноручний підпис відповідно до законодавства, а також обробка електронної інформації, володільцями якої є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності, повинні здійснюватися з використанням кваліфікованих електронних довірчих послуг.

Доступ до електронних довірчих послуг може отримуватись споживачами зі стаціонарних комп’ютерів або мобільних телекомунікаційних пристроїв (смартфонів, планшетів тощо). Отже, однією з нагальних проблем користування електронними довірчими послугами з мобільного пристрою вбачається вибір оптимальної технології формування у ньому кваліфікованого електронного цифрового під-

пису. У стільниковому зв'язку на зазначеній технології засновується мобільний сервіс Mobile ID, який на вітчизняному ринку телекомунікацій запроваджено мобільними операторами “Київстар”, “Водафон” і “Лайфселл” [11].

Авторизований доступ до електронної інформації забезпечується за допомогою персональних ідентифікаційних даних, що дає змогу однозначно встановити фізичну/юридичну особу або представника юридичної особи.

При наданні електронних довірчих послуг особа ідентифікується за ЕЦП, який генерується криптографічними методами і засобами. При цьому електронні дані, паперові аналоги яких мають містити власноручний підпис особи, надаються з використанням її кваліфікованого ЕЦП. Останній повинен формуватися засобами, які мають документ чи позитивний експертний висновок державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації щодо відповідності вимогам, які встановлюються Кабінетом Міністрів України (частина друга статті 17, частина третя статті 19 Закону України “Про електронні довірчі послуги”) [3].

Для користування Mobile ID абонент отримує у центрі обслуговування абонентів оператора мобільного зв'язку спеціальну Sim-картку з модулем зберігання першої половини криптографічного ключа ЕЦП і програмних засобів його створення (криptomодуля). У цілях безпеки ЕЦП, програмні засоби його формування не повинні зчитуватися жодними іншими програмними засобами. Влаштована у смартфон (планшет) Sim-картка зв'язується з центром сертифікації ключів, де зберігається друга половина ключа ЕЦП. Оператор мобільного зв'язку порівнює обидві половини ключа, та у разі їх співпадіння підтверджує автентифікацію користувача, що засвідчується надсиланням SMS. За результатами автентифікації виробляється сертифікат ЕЦП, яким абонент підписує електронні дані, а всі транзакції з цією ЕЦП фіксуються у центрі сертифікації [12].

Таким чином, процес впровадження Mobile ID можна умовно поділити на чотири основні етапи:

- 1) легалізація технології згідно з законодавством України;
- 2) впровадження технології у операторів послуги Mobile ID;
- 3) інтеграція в інфраструктуру PKI (public key infrastructure - інфраструктура відкритих ключів, яка забезпечує експлуатацію ЕЦП);
- 4) інтеграція з електронними сервісами.

Головним у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері електронних довірчих послуг та виконує функції Центрального за-

свідчувального органу (ЦЗО) є Міністерство цифрової трансформації України.

Технічне та технологічне забезпечення виконання функцій Центрального засвідчувального органу здійснюється адміністратором інформаційно-телекомунікаційної системи ЦЗО – Державним підприємством «Дія», яке належить до сфери управління Мінцифри. На даний момент в Україні представлено декілька рішень на базі технології Mobile ID, готових (як стверджують розробники) до впровадження. Наприклад, власні платформи Mobile ID мають вітчизняні компанії Пластик Карта, Інновейшн Девелопмент Хаб, АВЕСТ- УКРАЇНА (представництво білоруської АВЕСТ). Закордонні розробки представлені компаніями V.EST Solutions (Азербайджан), LLC “Gemalto” (Нідерланди), E-Kart Elektronik Kart Sistemleri San. ve Tic. A.S. (Туреччина), Oberthur Technologies (Франція). Оскільки технологія базується на криптографічних операціях, її впровадження потребує проходження сертифікації в Україні [13].

На сьогодні для впровадження послуги Mobile ID українські оператори стільникового зв'язку обрали готове технологічне рішення компаній LLC “Gemalto” (Нідерланди, входить до групи компаній Thales, Франція) та E-Kart Elektronik Kart Sistemleri San. ve Tic. A.S. (Туреччина), тобто, у цих компаній “Київстар”, “Водафон” і “Лайфселл” закупають вже продуктовані Sim-картки з криptomодулем [14].

У результаті аналізу технологічного рішення Gemalto встановлено наявність низки недоліків, які негативно впливають на стан кіберзахисту персональних даних споживача довірчих електронних послуг. Саме тому необхідно врегулювати систему кіберзахисту не лише державних електронних інформаційних але й суспільно важливих сервісів (наприклад, електронного цифрового підпису), що надаються приватними компаніями. До того ж, задля нормального функціонування Mobile ID необхідно створити акредитовані центри сертифікації ключів. В сучасних умовах лише центральний засвідчувальний орган та АЦСК органів юстиції України готують власні системи для роботи в рамках технології Mobile ID. Решта АЦСК перебувають у режимі очікування, що скоріше за все, пов'язано з невизначеністю у використанні вітчизняних або закордонних стандартів в ході реалізації Mobile ID.

Висновки. Отже, зазначені недоліки впровадження Mobile ID потребує постійного моніторингу з боку держави в особі правоохоронних і контролюючих органів. Мають бути реалізовані й інші важелі, у тому числі вдосконалення чинного законодавства щодо відновлення довіри більшості громадян до процесів цифрової трансформації в цілому, що позитивно сприятиме електронним перспективам України та підвищить її реноме на міжнародній арені.

Запровадження інструментів електронної ідентифікації з використанням мобільного цифрового підпису має визначальне значення у подальшому розвитку та запровадженні аналогічних систем. Можливість використання цієї системи для укладання цивільно-правових договорів дозволить здійснити перехід до

цифрового та інформаційного суспільства з широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій при здійсненні юридично значущих дій, автоматизацію документообігу для забезпечення їх прозорості і законності, а також надійного захисту прав та інтересів учасників цивільного обороту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 року. № 675-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. Ст. 410.
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 року № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.
4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
5. Johnson D. and Vanstone S. The elliptic curve digital signature algorithm (ECDSA). *International Journal on Information Security*. 2001. № 1. p. 36–63.
6. Алгулиев Р. М., Имамвердиев Я. Н. Исследование международных и национальных стандартов цифровой подписи на эллиптических кривых. *Вопросы защиты информации*. Москва. 2005. № 2 (69).
7. Удосконалений Е-підпис: ДПС роз'яснила особливості його використання / Офіційне видання державної фіскальної служби України : сайт. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100025797-udoskonaleniy-e-pidpis-dps-gozyasnila-osoblivosti-yogo-vikoristannya> (дата звернення: 16 листопада 2021 року).
8. «Про затвердження Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності»: Постанова Кабінету Міністрів від 19 вересня 2018 року № 749. Київ.
9. Для чого потрібен Mobile ID та як ним користуватися? / Я маю право!: сайт. URL: <https://pravo.minjust.gov.ua/ua/explanation/1495-dlya-chogo-potriben-mobile-id-ta-jak-nim-koristuvatisya> (дата звернення: 16 листопада 2021 року).
10. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
11. Mobile ID в Украине – все. Операторы не подключают новых клиентов, Vodafone и «Киевстар» — отключают существующих / Ain: сайт. URL: <https://ain.ua/2021/06/10/mobile-id-v-ukraine-prakticheski-prekratilsushhestvovanie/> (дата звернення 16 листопада 2021 року).
12. Как пользоваться Mobile ID? / Smart-id: сайт. URL: <https://www.smart-id.com/ru/spravka/voprosy-otvety/registratsiya/kak-polzovatsya-mobile-id-dlya-registratsii-uchetnoj-zapisi-smart-id/> (дата звернення 17 листопада 2021 року).
13. Про ЦЗО / Центральний засвідчувальний орган: сайт. URL: <https://www.czo.gov.ua/about> (дата звернення 16 листопада 2021 року).
14. Gemalto's website has moved to Thales / Thales group: сайт. URL: <https://www.thalesgroup.com/en/markets/digital-identity-and-security/gemalto-website-has-moved-thales> (дата звернення 16 листопада 2021 року).

REFERENCES

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435–IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40, art. 356.
2. Pro elektronnu komertsiuu: Zakon Ukrainy vid 03.09.2015 r. № 675-VIII. (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 45, art. 410.
3. Pro elektronni dovirchi posluhy: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 r. № 2155-VIII. (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 45, art. 400.
4. Pro elektronni dokumenty ta elektronni dokumentoobih: Zakon Ukrainy vid 22.05 2003 r. № 851-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 36, art. 275.
5. Johnson, D., Vanstone, S. (2001). The elliptic curve digital signature algorithm (ECDSA). *International Journal on Information Security*, 1, 36–63.

6. Alhulyev, R.M., Ymamverdyev, Ya.N. (2005). Yssledovanye mezhdunarodnikh y natsyonalnikh standartov tsyfrovoy podpisy na ellyptycheskykh kryvikh. *Voprosi zashchyti ynformatsyy*, 2 (69). Moscow [in Russian].
7. Udoskonalenyi E-pidpys: DPS roziasnyla osoblyvosti yoho vykorystannia / Ofitsiine vydannia derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy : sait. URL : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100025797-udoskonalenyi-e-pidpis-dps-roziasnyla-osoblyvosti-yogo-vikorystannya> (data zvernennia: 16 lystopada 2021 roku).
8. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia elektronnykh dovirchyykh posluh v orhanakh derzhavnoi vlady, orhanakh mistsevoho samovriaduvannia, pidpriumstvakh, ustanovakh ta orhanizatsiiah derzhavnoi formy vlasnosti: Postanova Kabinetu Ministriv vid 19.09.2018 r. № 749. Kyiv.
9. Dlia choho potriben Mobile ID ta yak nym korystuvatisia? / Ya maiu pravo!: sait. URL: <https://pravo.minjust.gov.ua/ua/explanation/1495-dlya-chogo-potriben-mobile-id-ta-jak-nim-korystuvatisya> (data zvernennia: 16 lystopada 2021 roku).
10. Tsyvilno-protseualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40–41, 42, art. 492.
11. Mobile ID v Ukraine – vse. Operatory ne podkliuchaiut novykh klyentov, Vodafone y «Kyevstar» — otkliuchaiut sushchestvuiushchykh / Ain: sait. URL: <https://ain.ua/2021/06/10/mobile-id-v-ukraine-prakticheski-prekratil-sushhestvovanie/> (data zvernennia 16 lystopada 2021 roku).
12. Kak polzovatsia Mobile ID? / Smart-id: sait. URL: <https://www.smart-id.com/ru/spravka/voprosy-otvety/registratsiya/kak-polzovatsya-mobile-id-dlya-registratsii-uchetnoj-zapisi-smart-id/> (data zvernennia 17 lystopada 2021 roku).
13. Pro TsZO / Tsentralnyi zasvidchualnyi orhan: sait. URL: <https://www.czo.gov.ua/about> (data zvernennia 16 lystopada 2021 roku).
14. Gemaltos website has moved to Thales / Thales group: sait. URL: <https://www.thalesgroup.com/en/markets/digital-identity-and-security/gemalto-website-has-moved-thales> (data zvernennia 16 lystopada 2021 roku).

МАЦЕГОРИН АЛЕКСАНДР

кандидат юридических наук, доцент Национального технического университета Украины
«КПИ имени Игоря Сикорского»

ЦАРИК АЛЕКСАНДРА

студентка Национального технического университета Украины
«КПИ имени Игоря Сикорского»

**ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ЭЛЕКТРОННОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ
С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МОБИЛЬНОЙ ЦИФРОВОЙ ПОДПИСИ (МОБИЛЬНЫЙ ID)
В СОВРЕМЕННОМ ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ**

Научное исследование посвящено определению преимуществ и недостатков электронной идентификации с использованием мобильной цифровой подписи (Mobile ID) в современных гражданско-правовых отношениях. Исследован правовой статус электронной цифровой подписи (далее – ЭЦП) в законодательстве, технология использования мобильной цифровой подписи (Mobile ID) в гражданском обороте, электронное взаимодействие физических и юридических лиц. Организационно-правовой формой ЭЦП является Министерство цифровой трансформации Украины, операторы сотовой связи и гражданско-правовые организации. Предложено внедрение инструментов электронной идентификации, постоянный мониторинг со стороны государства в сфере Mobile ID и распространение возможности использования электронной цифровой подписи для заключения гражданско-правовых договоров, определены структура ЭЦП и ее ключевые признаки инновационности.

Ключевые слова: электронная подпись, гражданский договор, услуги, идентификация.

MATSEGORIN ALEXANDER

PhD in Law, Associate Professor of National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

TSARYK OLEKSANDRA

Student of National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF ELECTRONIC IDENTIFICATION USING A MOBILE DIGITAL SIGNATURE (MOBILE ID) IN MODERN CIVIL LAW

Problem setting. Due to the rapid impact of information and communication technologies on commodity-money relations, which are in the sphere of civil turnover in Ukraine, the number of contracts concluded in electronic form is significantly increasing. The scope of electronic documents both in contractual civil law relations and in general in the relations of individuals with government agencies, courts and other public law entities has a clear tendency to expand and grow. Thus, in many areas of commodity-money exchange, the interaction of executors and customers (clients) has reached a completely new organizational and legal level and is carried out exclusively online, because the territorial remoteness and implementation of quarantine measures against COVID-19 is not always possible to sign an agreement on paper. These statements determine the relevance of the chosen research topic.

The object of the study is the civil legal relationship using a mobile digital signature (Mobile ID).

The subject of the research is the advantages and disadvantages of electronic identification with the use of mobile digital signature in civil circulation.

Analysis of recent researches and publications. Such scientists as M. I. Anokhin, Yu. V. Borodakiy, N. P. Varnovsky, V. M. Glushkov, M. V. Denisova, M. M. Dutov, A. V. Kobets, G. I. Kupriyanova, A. Matvienko, V. A. Onegov, I. A. Semaev, V. A. Shakhverdov, M. N. Tsyvin, V. V. Yashchenko and others.

The target of research is to study the features of the legal regulation of electronic digital signature of a person and his legal status with the analysis of issues arising from the use of such a signature in civil turnover, the formulation of proposals for their solution.

Article's main body. The possibility of using mobile digital signatures in the document flow is provided by the relevant regulations. The Law of Ukraine "On Electronic Digital Signature" adopted on May 22, 2003, defines the legal status of an electronic digital signature and regulates the relations that arise when using an electronic digital signature. This Law does not apply to relations arising from the use of other types of electronic signatures, including digitized images of handwritten signatures.

At the same time, the provision of Part 3 of Article 207 of the Civil Code of Ukraine on the use of facsimile reproduction of the signature by means of mechanical, electronic or other copying, as well as electronic signature or other analogue of handwritten signature with the written consent of the parties, which must contain samples handwritten signatures. The legislative base on electronic signatures is currently constantly growing, a passport of a citizen of Ukraine in the form of a card with a contactless electronic carrier (and an electronic digital signature) has been introduced into the continuum of indirect electronic reality.

The Law of Ukraine "On Electronic Commerce" of September 3, 2015 regulates the legal regulation of the field of electronic commerce in Ukraine, defines the procedure for electronic transactions with the use of information and telecommunications systems. The legal basis for the provision of electronic trust services, including cross-border, the rights and obligations of the subjects of legal relations in the field of electronic trust services are subject to the Law of Ukraine "On electronic trust services" of October 5, 2017. The number of diverse legal material causes some difficulties in the practical application of a mobile digital signature. Differences in national terminology, which are contained in different sources, as well as existing legal gaps determine the relevance of this problem and require appropriate research.

Conclusions and prospects for the development. The scientific novelty of the study is a comprehensive consideration of this topic, namely: the pros and cons of using a mobile digital signature, making suggestions for improving existing legislation with concepts and functions related to the use (Mobile ID).

Key words: electronic signature, civil contract, services, identification.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Мацегорін О. І., Царик О. В. Переваги та недоліки електронної ідентифікації з використанням мобільного цифрового підпису (Mobile ID) в сучасних цивільно-правових відносинах. *Право та інновації*. 2021. № 4 (36). С. 104–111.